

SÜLEYMAN ÇELEBİ’NİN MEVLİDİ: BURSA İNSANININ BİLİNÇ İHYASI

Cağfer KARADAŞ
Prof.Dr., BUÜ İlahiyat Fakültesi

*Süleyman Çelebi’nin Mevlid Mesnevisi
Bir Âşığın Dilinden Rahmet Nebisi.*

Mevlid’in Mana ve Mahiyeti

Asıl adı *Vesiletü’n-Necât* olan Süleyman Çelebi’nin Mevlid’i *gerçeklerden yola çıkan, temsili yönü bulunan, intak ve teşhis sanatını¹ yoğun kullanan, duygu ve heyecan dünyasına hitap eden, esas olarak toplumsal bilinci ihya etmeyi hedefleyen mesnevî türü manzum bir eserdir. O, bir aşığın hayal hanesi, hisli nefesi, içten bir sesi, eşsiz namesidir. Maşuk ise kâinatın efendisi, Rahmanın sevgilisi, müminlerin bir tanesi, Rahmet Nebisi’dir.*

Süleyman Çelebi yeni yurt edinilen topraklarda var olma derdi ve davasında olan bir toplumun ferdiydi. Üstelik Ankara savaşı sonrası Osmanlı’nın Timurlulara yenilgisi sonucu oluşan büyük karmaşanın tam ortasında idi. Bu karmaşanın en yoğun yaşandığı yerlerin başında Bursa geliyordu. İşte böyle bir karmaşa ortamında bulunan topluma en güzel örnek şahsiyet olan Hz. Muhammed Mustafa’yı hatırlatmak çok kıymetliydi. Bir o kadar kıymetli olan da bu hatırlatmanın edebî güzellik sadelik ve duygu yoğunluğu içinde yapılmasıydı. Bu aynı zamanda küllenmiş bilinci ortaya çıkarmak diğer bir deyişle Bursa insanına yönelik yeni bir bilinç ihyası hamlesiydi. Nitekim verimli kılmak ve iyi ürün almak için toprağı işlemek ve ardından tohum ekmek ne kadar önemliyse, toplumu oluşturan fertlerde bilinç ihyası, zihniyet aşılması, duygu dünyası kurma çabası, birlik ve beraberlik kültürü oluşturma gayreti de bir o kadar önemlidir. Bunun için inanç, sevgi ve heyecan gerekiyordu. Bunun anlamı Yaratıcıya inanç, yaratılana sevgi ve toplumda birlik-bütünlük heyecanı oluşturmaktır. Çelebi de tam bunu yapmak istemiş; Mesnevî’sine yaratıcımız olan Allah inancıyla başlayıp, yaratılanların en şerefli, yegâne önderimiz, örneğimiz ve peygamberimiz Hz. Muhammed Mustafa sevgini işlemiş ve bu topraklarda birlik-bütünlük heyecanı oluşturmaya hedeflemişti. O, çağlar boyu terennüm edilen bu kıymetli eserini Bursa’nın Uu Camii’nde kaleme almıştı.

Süleyman Çelebi, Devlet-İ Âlî’nin bir güneş misali doğuş ve yükselişine şahitlik ettiği gibi, gün ortasında ortaya çıkan kara bulutların arkasında o parlak güneşin kayboluşuna da şahit olmuştu; hem Orhan Gazi, Murat Hüdavendigâr ve Yıldırım Beyazıt’ın muhteşem fetih günlerinin parlaklığını görmüş hem de Ankara Savaşı’nda Emir Timur’a karşı alınan yenilginin getirdiği toplumsal dağılımlığın acı tecrübelerini yaşamıştı. İşte bu çalkantılı ve kasvetli dönemde dağılan zihinleri toplamak, pörsüyen bilinçleri canlandırmak, yeniden bir heyecan oluşturmaya da sanki onun omuzlarına yüklenmiş; gönlünden kopan, dilinden dökülen ve kaleminden çıkan *Vesiletü’n-Necât*’ın hem dünyada hem ahirette kurtuluş vesilesi olmasını dilemişti.

¹ İntak sanatı: Konuşma kabiliyetine sahip olmayan varlıklara insan gibi söz söyletme anlamında bir edebî sanat. Bunu tamamlayan bir de teşhis sanatı bulunmaktadır. O da hayvanlara, bitkilere, cansız ve soyut varlıklara insanlara ait özellikler nisbet etme anlamında edebiyat terimi. Bk. İsmail Durmuş, “Teşhis”, DİA, İstanbul 2011, XXXX, 565-566.

O adeta bir çınar olmuş, halk dalları altına girmiş, duldasına sığınmış, onun duygu dünyasında kendi duygularını bulmuş; bu vesileyle kendini bilmiş, yaratan Rabbini tanımış, Rahmet Peygamberini anmış; zorluk zamanlarında kime sığınacağını, kimin sevgisiyle avunacağını, kimi örnek alacağını ve önder edineceğini öğrenmişti.

Mevlid'in Kıymeti ve Bilinç İhyası

Süleyman Çelebi'nin *Vesîletü'n-Necât*'ı, çağları aşarak bugüne kadar gelen ve kıymetinden bir şey kaybetmeden her dönemde gönülleri fetheden halkın *Mevlid*'i, edebiyatın *mesnevisi*dir. Onun bu yönünü görmek ve bu çerçeveden değerlendirmek gerekir. Bunun dışına çıkan değerlendirmeler ya boşa kürek çekmek ya da metni amacının dışına çıkarmak anlamına gelir. Çünkü *Vesîletü'n-Necât*, *duygusal bir şiir, hayal zenginliğinin ürünü eşsiz bir eser, kurgusal bir dünya, isminden de anlaşılacağı üzere kurtuluşa vesile olma niyetinde bir metindir*.

Özellikle vesile olma yönüyle *Mevlid*, bir *bilinç ihyası* amacı ve iddiası taşımaktadır. Çelebi, somut bir gerçeklik olan Rahmet Peygamberi'nin hayatı üzerinden giderek hayalin oluşturduğu atmosfer içinde dilin mecaz imkânlarını ve intak sanatının esnekliğini kullanarak temsili bir anlatımla sahih inanç etrafında sahici bir *bilinç oluşturma* çabasında olmuştur. Onun bu çabası, lafızlara dökülmüş, kelimelere bürünmüş, derlenmiş toparlanmış bir mana bohçasına dönüşmüştür. Bir başka benzetmeyle o, bir hat şaheserinin etrafını tezyin ve tezhip eden müzeyyin ve müzehhib gibidir. Nitekim Çelebi'nin mesnevide ortaya koyduğu doğum sahnesi, doğum esnasında görünen, görünmeyen, canlı ve cansız bütün bir dünyanın adeta dile gelmesi; miraç serüveni içinde geçen olgular, olaylar ve söyleşiler bunun belgesidir. Siyer kitaplarında geçmeyen Âmine Hatun'un adeta mucizevîleşmiş doğum sahnesine dair anlatısı, Kâbe'nin dile gelip konuşması, Cebrail ile Burak'ın karşılıklı söyleşi, şairin hayal dünyasının ürünleri ve intak sanatının örnekleridir. Ama bunlar Hz. Peygamber'in gerçek hayatına, Kâbe'nin sahih anlamına ve İsrâ-Mirac olayının gerçekliğine zarar veren değil; hayalin, mecazın, intakın ve temsilin katkılarıyla aslın etrafında ilmek ilmek işlenen duygusal zenginlik örgüleridir. Bu tür anlatım bilinç inşa etmede, duygusal bir atmosfer oluşturmada ve heyecan meydana getirmede çok etkili ve işe yarar bir yöntemdir. Halkımız da *Mevlid*'i bu yönüyle görmüş, bu amacıyla beğenmiş ve duygusal heyecan uyandıran cihetiyle sevmiştir.

Çelebi'nin *Mevlid*'ini bir itikad, siyer, tarih ve tasavvuf kaynağı gibi görmek doğru değildir. Bu tür yaklaşım *Mevlid*'i amacı ve işlevi dışına çıkartmak anlamına gelir. Maalesef biri selefi diğeri aşırı tutucu iki yaklaşım *Mevlid*'i bu şekilde amaç ve işlevi dışında değerlendirmeye tabi tutmakta ve buradan yola çıkarak aslı ve dayanağı olmayan yargılamalara gitmektedirler. Selefi yaklaşım, sanki halkımız *Mevlid*'i bir inanç ve siyer kaynağı görüyormuş gibi bir kaygıya kapılarak inanç noktasından değerlendirmelere gitmekte ve buradan büyük günahtan küfre/şirke giden bir yargılama yapmaktadır. Tutucu kesim ise aşırı duygusal tepki vererek *Mevlid*'i bir itikad, siyer ve tarih metni gibi görme yanlışlığına düşmektedir. Umut veren durum ise halkın her iki kesime de kulak asmadan gerçek işlevi ve amacı doğrultusunda *Mevlid*'e sahip çıkmasıdır.

Mevlid'in Muhtevası

Mevlid'in muhtevası aslında İslam inanç esaslarının ve siyer olarak nitelendirilen Hz. Peyamber'in hayatının bir harmanlamasından ibarettir. Bir nevi Kitap-sünnet bütünlüğünü ifade eder. O sebepten burada Çelebi'nin kurgusu esas alınarak muhtevanın öz ve özet bir değerlendirilmesi yapılacaktır.

Allah'ı Anmaktır Her İşin Başı

Bir Müslümanın olmazsa olmazı, Allah inancı ve Hz. Muhammed Mustafa sevgisidir. Bu, müminin dilinde ikrar, kalbinde tasdiktir. Kalbine tercümandır dili, dilinin nazargâhıdır kalbi. Kalbindeki inanç dilinde zikre, aklında fikre dönüşür de zikri neyse fikri o olur Müslümanın. Hepsi tevhidde buluşur, O'nun adı dilden dile dolaşır. Kula evvela Allah demek yaraşır. Bununla ancak kul kulluğa erişir, kardeş olur birbirine karışır. O yüzdendir, her şeyden önce Allah demenin görev olması, kulun kemalinin bununla tamamlanmasıdır.

“Allâh adın zikr edelim evvelâ

Vâcip oldur cümle işde her kula”

Çünkü Allah diyen kendini bilir, sınırlarını görür, imkânlarını tanır, hayra yönelir, şerden kaçınır; bir işe karar verdiğinde ve kalkıştığında Allah'a dayanır, zorluk ve sıkıntıda O'na sığınır; gazabından korkar, rahmetine koşar... Allah da onun adeta gören gözü, duyan kulağı, tutan eli olur; basiret gözünü açar hem bu dünyada hem de öte âlemde işlerini hayra çıkartır, sevap defterini kabartır.

“Allâh adın her kim ol evvel ana

Her işi âsân eder Allâh ana”

Bütün Âlem Yok İken O Var İdi

Allah'ın adıyla başlayan Çelebi; O'nun varlığına, birliğine, yaratıcılığına âlemi delil kılar. Çünkü âlem geçici, Allah kalıcı. Âlem yok iken de Allah vardı. Yerler ve gökler bütün kâinat; melek, cin ve insan bütün akıl sahipleri; hayvan, bitki ve cansız bütün varlıklar O'nun yoktan yaratmasıyla varlık kazanmışlardır. Akıl ve irade verilenler imtihana tabi, verilmeyenlerse lisan-ı hal ile tesbihe memur kılınmışlardır. Böylece kâinatın her küresi ve zerresi O'nun hükmüne boyun eğmiş. Her şey O'na bağlı ama O her şeyden müstağnidir; her şey O'na yönelmektedir ve O her şeyi yönetmektedir.

“Cümle âlem yoğ iken Ol var idi

Yaradılmışdan Ganî Cebbâr idi

Var iken Ol yok idi ins ü melek

Arş ü ferş ü ay ü gün hem nüh-felek

Sun' ile bunları Ol var eyledi

Birliğine cümle ikrâr eyledi

Kudretin ızhâr edüp hem Ol Celîl

Birliğine bunları kıldı delîl”

*

Çelebi'nin dağarcığındaki bilgiye göre âlem Hz. Muhammed Mustafa vesilesiyle yaratılmış. Öyle anlaşıyor ki, “Sen olmasaydın, felekleri yaratmazdım”² şeklindeki

² bk. Aclunî, *Keşfü'l-hafâ ve müzîlû'l-ilbâs*, nşr. Ahmed el-Kallâş, Beyrut 1405/2005, II, 214.

uydurma hadîs onun zihnine sahih olarak yansımış. Belki de kitlelerin duygu dünyasına böyle hitap etmek onun zihin dünyasına uygun gelmiş.

“Pes Muhammed’dir bu varlığa sebeb
Sıdk ile anın rızâsın kıl taleb”

*

Böylece Yüce Yaratıcı’yı anlatmanın hemen ardından yaratılanların en şerefisini anlatmaya yol bulmuş. Bir diğer deyişle Çelebi, Rahmet Peygamberi’nin Yüce Allah’ın engin kudretinin eşsiz eseri olduğunu bu şekilde anlatmak istemiş. Bunu pekiştirmek için de ilk yaratılanın Hz. Peygamber’in nuru olduğunu dile getirmiş. Bu anlayışın birçok âlime göre hadîs kabul edilmeyen bir söze dayanması, Çelebi’nin böyle düşünmesine engel teşkil etmemiş.³ Çelebi’nin sufi zihin dünyası bunu kolayca kabul etmiş. Kim bilir belki de O’na olan derin ve engin sevgisi, bu şekil düşünmeye onu sevk etmiş.

“Hak Teâlâ ne yaratdı evvelâ
Cümle mahlûkdan kim ol evvel ola
Mustafâ nûrunu evvel kıldı var
Sevdi anı ol Kerîm ü Kird-gâr”

Rahmet Nebisi Doğdu Yer Gök Nura Gark Oldu

Hız. Peygamberi anlatmak tabi ki doğumuyla başlamalıydı. Şair Çelebi, duygu ve hayal dünyasında O’nun doğumunu olağanüstü bir güzellikte kurgulamış: Meleklerin eşlik ettiği hatta yardıma koştuğu bir doğum sahnesi. Kimisi Âmine Hatun’un sırtını sıvazlamakta kimisi şerbet ikram etmekte. Ama hepsi O’nun doğumuna şahitlik etmekte, “Ehlen bik ve merhaba” demek için sabırsızlanmaktadır.

Bu olayı gerçek bir tarihi sahne olarak değil, şairin duygu ve hayal dünyasının kurgusu olarak görmek gerek. Çünkü ne siyer kitaplarımızda ne de tarih edebiyatımızda Âmine Hatun’dan böyle bir rivayet bulunmaktadır. Öyle görünüyor ki, şair mecazî ve temsîlî bir yöntem kullanmaktadır. Doğum sancısı çeken bir annenin melekler tarafından sırtının sıvazlanarak sakinleştirilmesi ve cesaretlendirilmesi, sunulan şerbetle gönlünün ferahlatılması, bu acı ve ağır sancının arkasından gelecek güzelliğin ona müjdelenmesidir.

Belki de bu sahneleri bütün anneler yaşıyor da biz fark etmiyoruz. Kolay mı, bir can dünyaya getirmek, sancısını çekmek, içinden bir şeyin kopup ayrıldığını hissetmek ve ona can olarak kavuşmak ve kucağına almak?

Demek ki Yüce Yaratıcı annelik bilinci ve duygusu kazanmaya bu sancıyı sebep kılmış, bununla duyguları coşturmuş, çocukla anne arasında güçlü bir bağ kurmuş. Bu yüzden olsa gerek bütün annelerin içinden kopup geleni, kendine bunca acı çektireni; şefkatle kucağına alması, bağrına basması...

“Âmine ider çü vakt oldu tamâm
Kim vücûda gele ol hayru’l-enâm
Susadım gâyet harâretten katı
Sundular bir câm dolusu şerbeti

³ bk. Leknevî, *el-Âşârü'l-merfu'a fi'l-ahbârî'l mevdû'a*, Daru'l-Kütübî'l-İlmîyye, I, 42-43; Nâyif el-Abbas, *Tehzîbü hâşiyeti'l-Beycârî alâ'l-Cevhere fi't-Tevhîd*, Beyrut 1407/1987, s. 48. Ayrıca Bazı Şii grupların Hz. Adem'den önce Ehl-i Beyt'in suretlerinin veya isimlerinin varlığı anlayışı ve söylemi için bk. Şeyh Müfid, *Ecvibetü'l-mesaili'l-Hacibiyye*, nşr. Ali el-Horasanî, Beyrut 1435/1392, s. 38-41.

İçdim anı oldu cismim nûra gark
 İdemezdin nûrdan kendümi fark
 Geldi bir akkuş kanadıyla revân
 Arkamı sığadı kuvvetle hemân
 Doğdu ol sâatde ol Sultân-ı dîn
 Nûra gark oldu semâvât ü zemîn”

Bütün Nesneler Dile Geldiler Dediler Merhabâ

Hele o *merhaba* sahnesi var ki, sanki Hz. Adem'in yaratılışına veya Hz. İsa'nın mucizevî doğumuna nazire kılınmış. Hurilerin etrafta dört dönmesi, yeni doğmuş bebeğin Kâbe'ye yönelmesi, Kâbe'nin secde etmesi, o haldeyken tazarru ve niyazda bulunması... Bütün bunlar şairin hayal dünyasında en ince ve zarif çizgilerle çizilmiş, resmedilmiş; söze gelmiş, terennüm olmuş, dudaklardan dökülmüş... Kâinatın her zerresi adeta dile gelip “hoş sefâ geldin!” nidasında bulunmuş, her yeri nur kaplamış...

“Cümle zerrât-ı cihân idüp nidâ
 Çağrışuben dediler kim merhabâ
 Merhabâ ey âlî Sultan merhabâ
 Merhabâ ey kân-ı irfân merhabâ”

*

O Rahmet Nebisi'nin dünyadaki ve ahiretteki halini ve görevini ayet ve hadislerle gönderme yaparak ne güzel ifade etmiş Çelebi! Yaşayanlara rahmet vesilesi, ahirette günahkârlara son umut kapısıdır O. O'nun insanlığa getirdiği hidayet, rahmet ve bereket ile ahiretteki şefaât niyazı bu kadar güzel anlatılabilir!

“Merhabâ ey rahmeten li'l-âlemîn
 Merhabâ sensin şefîu'l-müzribîn”

*

Yaratılmışlar içindeki yeri, peygamberler arasındaki konumu, ulema ve evliya için ne anlam ifade ettiğini ayrı bir güzellikte dile getirmiş Çelebi beyitlerinde.

“Ey gönüller derdinin dermânı sen
 Ey yaratılmışların Sultânı sen
 Sensin ol Sultân-ı cümle enbiyâ
 Nûr-ı çeşm-i evliyâ vü asfiyâ”

*

Nübüvvet mührü O'nunla vurulacaktı, vuruldu. Son nebi, son resul, son peygamber hâsılı Yüce Allah'ın insanlığa gönderdiği son elçidir O. O'nun getirdiği din, son haberdur ve kıyamete kadar bütün insanlığa yetecektir.

“Ey risâlet tahtının sen hâtemi
 Ey nübüvvet mihrinin sen hâtemi”

*

Şairin hayal dünyasında, şairane kurgusunda ne Mekke ne Kâbe ne de O'nun içinde doğduğu toplum unutulmuş. Mekke aydınlığa gark olmuş, Kâbe secdeye kapanmış, toplumun her kesimi şaşkın, büyük bir olayın olduğu zannına kapılmış, hayırlı ve nurlu bir doğumun arefesinde, belki de tam içinde, bir şeyler olduğunu fark etmişler ama tam da anlayamamışlar. Çözmeye çalışmışlar, çözememişler. Bir taşı bile yerinden oynamadan

Kâbe'nin nasıl secde ettiğinin şaşkınlığını yaşamışlar. Onların şaşkın bakışları karşısında Kâbe dile gelmiş neler neler söylemiş, mübarek doğumu müjdelemiş, kendisini putlardan kurtaracak, tevhit bayrağını Mekke semalarında dalgalandıracak Büyük Er'in gelişini haber vermiş. *İntâk* ve *teşhis* sanatı ancak bu kadar güzel kullanılabiliirdi, bu da Çelebi'ye nasip olmuş.

“Secde kıldı Ka'be gördü hâs u âm
Düşmedi bir taşı hoş kıldı kıyâm
Rüknü rükne Ka'be'nin virdi selâm
Dediler kim doğdu ol hayru'l-enâm
Ka'be bir savt etdi ol dem nâgehân
Dedi doğdu bu gice şems-i cihân
Pâk edüp küfr ile putlardan Resûl
Kurtarısar beni müşriklerden ol”

*

Rahmet Nebisi'nin peygamberlik görevini alması, risaletine delil kılınan mucizelerle anlatılır. Her şeyin zamanı vardı, nübüvvetin de zamanı yaşının kırka baliğ olmasıydı. Yaşı kırka erince Hz. Muhammed Mustafa'nın başına risâlet tacı kondu, çok mucizeler zahir oldu. En büyük mucizesi Kur'an'dı, ayet ayet indi, bütün bir alemleri nuruyla aydınlattı.

“Fahr-ı âlem erdi çün kırk yaşına
Kondu pes tâc-ı risâlet başına
Dem-be-dem âvâz gelürdi yâ Emîn
Seni kıldım rahmeten li'l-âlemîn
İndi Kur'an âyet âyet beyyînât
Zâhir oldu nice türlü mu'cizât”

*

Hz. Cebaril oldu onun yol arkadaşı hem dindaşı hem sırdaşıydı. En büyük hissi mucizesi Mekke'de gerçekleşti, Yüce Allah'ın inayeti ve izniyle, ay ikiye yarıldı, iki parça olup birbirinden ayrıldı; inananın inancını artırdı, inkârcıyı yerin dibine batırdı.

“Çün işâret kıldı ol mahbûb-ı Hak
Parmağıyla ay oldu iki şak”

Cihan Şâhının Mi'râcı Burakın Aşkına Cebrail'le Söyleşi

Çelebi'nin en coşkulu ve harareti anlatıldığı bölüm Mirac bahsidir. Şairin hayal hanesinde kurduğu sahneler, hayal perdemize adeta canlıymış ve gerçekmiş gibi yansır. Her şey ve herkes dile gelir, bu olağanüstü olayı ve olayın büyük kahramanı Rahmet Nebi'sini anlatır. En ilginç sahne de O'na olan aşkıdan yemeden içmeden kesilmiş, erimiş, bitap düşmüş Burak'ın bülbül misali dile gelip yüreğinde yeşeren aşkı ve içinde çağlayan duyguyu anlatması ve Cebrail ile söyleşmesidir.

“Cebrâîl çün cennete vardı revân
Gördü kim bî-had burâk otlar hemân
İçlerinde bir burak ağlar katı
Yimez içmez kalmamış hiç tâkatı
Gözlerinden yaşı ceyhûn eylemiş
Ciğerini derd ile hûn eylemiş

...

Dedi Cebrâîl nedir ağladığın
Hüzn ile cân u ciğer dağladığın
Bâkî yoldaşın yiyüp içüp gezer
Sen inilersin de cânın ne sezer

Dedi kırk bin yıl durur kim yâ emîn
Aşkdır bana yemek içmek hemîn
Nâgehân bir ün işitdi kulağım
Gitdi aklım bilmezem solum sağım
Yâ Muhammed deyüben çağırdılar
Bir sadâ birle ki yürekler deler
Ol zamândan bilmezem ki no'lmuşam
Ol adın ıssına âşık olmuşam”

*

Böyledir şiir; hayal dağının zirvesinden kopunca, kendi etrafında döner, döndükçe büyür, büyüdükçe hacmi ve hızı artar, kocaman bir kütleye dönüşür; sanki olur büyük bir kâinat, gerçekte içinde taşıdığı ise zübde-i kâinattır. Bir de şair Çelebi gibi Rahmet Nişanesi'nin aşığı olunca bu hayalin hızını ve çapını matematikle hesap etmek, istatistiklerle ölçmek, içinde sakladıklarını kuru bakışla fark etmek öyle pek kolay değildir!

“Dinle gel mi'râcın ol şâhın ayân
Âşık isen aşk oduna durma yan”

Bu beyit, tam da bunu anlatır. Âşık olmadan bunu anlayamaz ve anlatamaz hiç kimse. Böylesine dile gelemezdi yoksa şairin hayalinde hiçbir nefis ve nesne, bunlar değildir basit bir efsane, şairin hayal dünyasından kopan hisle, aşkın sıcaklığını taşıyan nefesle; gökleri çınlatan sesle, dile gelen ve dudaklardan dökülen terennümlerdir. Anlamak istersen, hele bir gönülden dinle, içten gelen hevesle, kalbinden yansıyan sezişle...

“Çekdi ol demde burâkî Cebrâîl
Önüne düşdü ana oldu delil
Hoş süvâr oldu ana şâh-ı cihân
Açdı berrini burâk uçdu hemân
Tarfetü'l-ayn içre Sultân-ı ümem
Geldi Kuds'e irdi vü basdı kadem
Enbiyâ ervâhı karşı geldiler
Mustafâ'ya cümle ikrâm kıldılar

...

Hep gök ehli cümle karşı geldiler
Mustafa'ya izzet ikram kıldılar
“Merhabân bik” yâ Muhammed dediler
Ey şefâat kânı Ahmed dediler
Her biri kutluladı mi'râcını
Dediler giydin saâdet tacını
Yürü kim meydan senindir bu gece”

Tövbe Edip İsyanımıza Âmin Diyelim Çelebi'nin Duasına

Çelebi, tazarru ve dua ile hitama erdirir mesnevisini, böylece almış görünür hevesini, toplayacaktır ötede bütün bunların meyvesini, cennet-i ala da Havz-ı Kevser kıyısında giyer inşallah cennetlik kisvesini.

“İmdi gel isyânımız yâd edelim
Nâle vü zârı vü feryâd edelim

...

Cümlemiz isyânımızı bilmişiz
Hazretine rahmet uma gelmişiz
Umarız Senden inâyetler ola
Rahmet irişe şefâatler ola

...

Afv idüp isyânımız kıl rahmeti
Ol habîbin yüzü suyu hürmeti
Sana lâyük kullar ile hem-dem et
Ehl-i derdin sohbetine mahrem et
Hem Süleyman fakîre rahmet et
Yoldaşın îmân makâmın cennet et
Yâ ilâhî kılma bizi dâllîn
Bu duâya cümleliz deyin âmîn”
Âmîn, amîn, amîn...

Sonuç Olarak

Süleyman Çelebi'nin her bahrin akabinde “*Ger dilersez bulasız oddan necât / Aşk ile derd ile eydîn es-Salât*” dediği gibi, her müminin temel amacı cehennem azabından kurtulmak ve ilahî rahmete ulaşmaktır. Bu öyle rastgele değil; dileme, niyetine girme ve azmetmenin sonucunda gönülden ve kalpten istemeyle, salatı yerine getirmekle ve Rahmet Nebisi'nin ahlakıyla ahlaklanmakla mümkündür. **Salatın dua, istiğfar ve namaz** şeklinde üç anlamı bulunmaktadır. Bir dördüncüsü ise *Rahmet Peygamberi Hz. Muhammed Mustafa'ya salat ve selam getirmektir*. Nitekim mevlid merasimlerinde bu beytin okunmasının ardı sıra salat ve selam getirilir. Aslında namazın her rekâtında okunan Fatiha Suresinde bu dört anlamın hepsi bulunmaktadır. Fatiha'yı okurken bizler Rabbimize hamd ile şükürde bulunuruz, dünya ve ahiretin yegâne yaratıcısı ve yöneticisinin Yüce Allah olduğunu ifade ve itiraf ederiz, sadece O'na ibadet edeceğimize ve O'ndan yardım isteyeceğimize söz veririz, ardından da başta Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed Mustafa olmak üzere bizleri iyilerin ve nimete ermişlerin yanında kılmasını, isyankarlardan ve ilahi gazaba uğramışlardan uzak tutmasını isteyerek niyazda bulunuruz. En sonunda içimizden *âmîn* deriz.⁴

⁴ Mevlit Metni için bk. Bilal Kemikli, *Süleyman Çelebi ve Mevlid*, Ketebe Yayınları, İstanbul 2018, s. 23-67; Mehmet Akkuş, “Vesiletü'n-Necât”, *Mevlid Külliyyâtı*, edit: Bilal Kemikli, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, s. 79-103, <https://diniyayinlar.diyanet.gov.tr/Documents/MevlidKulliyati1.pdf>, 17.03.2021, 22:37;.